

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Fortuna virtutem superans. Emblema CXX.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

Fortuna virtutem superans.
EMBLEMA CXX.

CAESAREO postquam superatus milite, vidit
 Ciuili undantem sanguine pharsaliam;
 iam iam stricturus moribunda in pectora ferrum,
 Audacibus Brutus protulit ore sonos:
 Infelix virtus, & solis prouida verbis,
 Fortunam in rebus cur sequeris dominam?

COMMENTARI I.

- I. **V**IR strenuus & militaris sibi ipsi gladio pectus transuerberat, vnde pronus in casum apparet.
 II. **I**NTERFECTO Iulio Cesare à Bruto & Cassio, vt libertatem ciuibus ereptam restituerent, res tamen non cessit vt sperabant. Siquidem extincto Cassio in

bello ciuili, cum Brutus vidisset se superatum iri, quibusdam de fuga suadentibus: Non certe pedibus, inquit, est fugiendum, sed manibus: tandemque atrepto gladio protus desperans se ipsum confodit, iuuante Stratone Rhetore. Dion in Augusto refert tum versus hos pronunciasse, qui in

Mors
 Marcii
 Bruti.

tragedia Herculi tribuuntur : *Ἐπιπέμον ἀρετῆ, λόγος ἄρ' ἢ θά ἀλλως. ἰγὼ δὲ σε ὡς ἔργον ἦσεν. ὑπὸ δ' ἄρα ἰδέλευες ἴσχυ.* hoc est : O misera virtus, quam tu res eras iugatoria : equidem serio in te exercebar, at tu fortuna in se iuebas. Vel sic : O misera virtus, ergo nomen inane eras ; ego verò te ut rem solidam exerceui, quamuis interim fortuna seruires. Significabat tunc quidem temporis plus momēti & virium fortunæ quàm virtuti fuisse, virosq; bonos improborum machinis fractos & extinctos Alcianus Pargergōn libro 2. cap. 7. retulit hanc Bruti sententiam, vsurpauitque in Epitaphio à se conscripto de Pyrrhi Anglebermēi Aurelianensis Academię Iureconfulti (Sanctius Senatorem Mediolanensem hunc Ryrthum dicit) morte, his omnino verbis :

*Quis nos malignas mortis accusat vices,
Virtute claros qua viros præcepit rapit,
Viuaciores improbos coruis sinens?
En Pyrrhus ille, tot animi illustribus bonis,
Latog; clauo, est ante præreptus diem;
Frustra putauit esse te virtus Deam,
Qua fortuitis seruebas casibus.*

Longa est historia, lōgā ambages, si omnia, quæ ad Brutum pertinent, hac referenda essent. Bellum enim Bruti & Cassii cū Cæsare scripserunt T. Liuius, Plutarchus in vita M. Antonii, & M. Bruti, circa finē, & in vita C. Cæsaris, etiam ad finem, Antonius Sabellicus in 6. Ennead, lib. 8. Appianus lib. 4. de bellis ciuilib. Val. Maximus multis in locis, Suetonius in Augusto, Lucanus 2. Pharsaliæ. Referam tamen paucula ex Epitome Iulii Flori in Liuium : Cæsar, inquit, & Antonius apud Philippos vario euentu contra Brutum & Cassium pugnauerunt, ita vt vtriusq; dextera cornua vicerint, & castra quoque vtrinque ab iis, qui vicerant, expugnarentur. Sed inæqualem fortunā partium mors quidem Cassii fecit: qui cū in eo cornu fuisset, quod passum erat, totum exercitum solum ratus, mortem sibi consciiuit. Altero deinde prælio victus M. Brutus, & ipse finiuit vitam, exorato Stratone fugæ comite, vt sibi gladium adiceret. Annorum erat circiter quadraginta. Verba etiam Bruti refert idē Florus lib. 4. hist. Roman. cap. 7. in hæc verba: Capta sunt hinc Cæsaris castra, inde Cassij. Sed quanto efficacior est fortuna quam virtus? & quàm verū est quod mo-

riens efflanit, Non in re, sed in verbo tantum esse virtutem. Victoriā illi prælio error dedit. Verba autem ipsius Dionis lib. 47. circa finem hæc sūt: *Ἀπογγνὲς μὲν τὴν σωτηρίαν ἀπαξιώστας δὲ τὴν ἀλαστίαν, ἰς τὸν θάνατον καὶ αὐτὸς κατιούγε, καὶ ἀναβοήσας τὰ τε δὴ τὸ πράκλεισσι ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, λόγος ἄρ' ἢ θά ἀλλως. ἰγὼ δὲ σε ὡς ἔργον ἦσεν, ὑπὸ δ' ἄρα ἰδέλευες τύχη.* Cum igitur Brutus sibi mortem consciiuisset, & fama ad vxorem eius Portiam perlata esset, illa post maritū superstes esse noluit, sed haustis ardentibus carbonibus mortem accelerauit. De qua Val. Maximus cap. de Amore coniugali, sic: Tuos castissimos ignes, Portia, M. Catonis filia, cūcta sæcula debita admiratione prosequuntur: quæ cū apud Philippos victum & interemptum virum tuū cognosceres, quia ferrum non dabatur, ardentes ore carbones haurire nō dubitasti, multæbri spiritu virilem patris exitum imitata: sed nescio an hoc fortius, quod ille vsitato, tu nouo genere mortis absumpta es. Sic Martialis lib. 1. Epigram. 43.

*Coniugis audisset fatum cūm Portia Bruti,
Et subtrac̄ta sibi quæretet arma dolor:
Nondum scitis, aut mortem non posse negari?
Credideram satis hoc vos docuisse patrē.
Dixit, & ardentes auido bibit ore fauillas
I nunc, & serum, turba molesta, nega,
Simile amoris coniugalis exemplum: extat apud Plin. Secundum 3. epist. 16. de Arria Perti Thraseæ vxore. De hac idem Martialis cod. lib. Epigr. 14.*

*Castia suo gladiū cum traderet Arria Pato,
Quem de visceribus traxerat ipsa suis:
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet,
inquit;*

Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.
At vereor, ne quis nos hic putet nimis diligentes, quare ad alia properandum.

III.
FORTYNA VIRTUTEM SVPERANS] Fortuna potentia.
Mirum quantum pagani veteres fortunæ, tãquam numini tribuerint. Ex multis nos paucula. Ouidius sic Trist. 5. Eleg. 15.

*Rara quidem est virtus, quam non fortuna gubernet,
Quæ maneat stabili, cūm fugit illa, pede,
& Horatius:*

*Fortuna sauo lata negotio
Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alij benigna.*

Kk Plautus

Portia vxoris Bruti mors.

Arria Perti mors.

Fons Emblematis.

Florus de bello Bruti et Cassij.

Mors Bruti.

Fragmentary text on the far left edge of the page, partially cut off.

Plautus Pseudolo:

---profedo haec erit,

Centum doctum hominum cōsilia sola haec
deuincit dea

Fortuna atq; hoc verum est, perinde ut quis
quo fortuna vitur,

Ita praecellit, atq; sapere eū omnes dicunt:
Bene vbi quid consilium dicimus accidit
se, hominem catum

Eum esse declaramus: stultum autem illū,
cui vertit malē.

Sed & Sallust in Catilina: Fortuna in omni
re dominatur; ait Fortunam deniq; domi-
nam esse rerum, dicit Cicero lib. 5. Tus-
cul. quaest. & in Orat. pro M. Marcello.
De fortuna eleganter Plinius lib. 2. c. 7. nec
minus venuste Virgilius in epigram. De
Fortuna.

Casareo milite] Caesaris Octauij & M.
Antonij copijs.

Ciuili vndantem sanguine Pharsaliam]
cruore ciuim redundantem Pharsaliam.
Mino verficulum hūc leui aliqua muta-
tione corrigit:

Ciuili vndantem sanguine fractus humum.
nisi quis ita malit:

Ciuilis plenam sanguinis Æmathiam.

Nam vox, Pharsaliam, non bene quadrat
ad hunc numerum, vt cuius antepenulti-
mam semper productam reperias, apud
Lucanum maximē. Sic enim ille lib. 1. de
bello ciuili:

---Itac mercede tuos Pharsalia campos
Impleat.

& libro 6.

Qua iuga deuexus Pharsalia porrigit Æ-
mus.

Item in 7.

Spectari è toto potuit Pharsalia mundo.

& passim in sequentibus. Caullus tamen
in eodem versu variavit:

Pharsaliam coeunt, Pharsalia tella fre-
quentant.

Est autem Pharsalia campus Thessaliae, in
quo bellorum ciuilibum procellae detone-
runt. Lucanus Pharsaliam, Thessaliam Æ-
mathiam, Æmoniam, Macedoniam, Phi-
lippos, pro eodem numerat.

Iamiam stricturus] morti proximus, si-
bi violentas manus proximē allaturus.

Audaci ore] voce hominis desperantis.

Mortem sibi affer-
re timidi est animi.

Pharsa-
lia.

Stoicles in Ethicis lib. 3. his verbis: τὸ ἀπο-
θνήσκειν φεύγοντα πένιαν, ἢ ἔρωτα ἢ ἰε-
λυπηρόν, ἢ κ' ἀνδρείαν, ἀλλὰ μᾶλλον δε-
λῆ. μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἰπι-
τονα, καὶ ἐκ ὅτι καλὸν ὑπομένει, ἀλ-
λὰ φεύγων κακὸν, id est: Mortem sibi con-
sciscere fugientem vel inopiam, vel amo-
rem, vel aliquam molestiam, fortis animi
magniq; non est, sed angustii potius & timi-
di. Mollities enim est fugere ardua, & non
quod exspectet bonum, sed quod fugiat ma-
lum. D. Angustianus quoq; Catois factū
tribuit potius ignauiae, quam fortitudini.
Et Chrysothomus desperationis radicem,
ignauiam dicit.

Infelix virtus. &c.] ὁ τλημων ἀρετῆ.
verba sunt Bruti, apud Plutarchum, Dio-
nem, Zonatum. Manilius:

Quinetiam infelix virtus, & noxia felix.

Quo sensu dicitur à Septimio Florente li-
bro aduersus Valentianum, defultrix vir-
tus; id est, instabilis & motoria: Tantum
quod defultricem & defectricē illam vir-
tutem nō vult. Ita Seneca Hercule Oegeo:

Sine hoste vincor, quodq; me torquet meos
(O misera virtus) summus Alcide dies.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur
quorundam dogma, qui asserbant, Virtu-
tem nihil aliud esse quā verba & voces.

cuius meminuit etiam Plutarchus Commē.
De superstitione, vbi hoc, quod antē asseri-
pti sēt, citat ex Poeta quopiam: ὁ τλημων
ἀρετῆ, λόγος ἄρα ἦδα, ἢ γὰρ δ' ἄς ἔργον
σε ἠσκούει, αὐτὸς ἴδεν πλεστοποιὸν ἀδελφίαν
καὶ τῆν γονιμον ἀπάσης ἠδονῆς ἀκολα-
σίαν. Idem scriptum reperitur (cur enim
non repetatur, quod sepe vltro offert?) in
Epitome historiae Romanae quae L. Flori
nomine circumfertur: Quanto est, inquit,
efficacior fortuna quā virtus? quā verum
est, quod moriens affluit, Non in re,
sed in verbo tantum esse virtutem? Hac
lib. 4. Caterum ad eorum opinionem, qui
putarunt virtutem nihil aliud esse quam
verba, Horatius videtur alluisse in episto-
lis, cum ait:

--- Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

M I R A est fortunę vis & potentia, quę
vel ipsam virtutē vincit & profrenit sa-
pius, quod Seneca his verbis ostendit: In-
qua raro maximis virtutibus fortuna par-
cit. Idem sentit Q. Curtius lib. 8. cum ait:
Quis neget eximiam quoque gloriam sa-
pius

Quo sensu dicitur à Septimio Florente li-
bro aduersus Valentianum, defultrix vir-
tus; id est, instabilis & motoria: Tantum
quod defultricem & defectricē illam vir-
tutem nō vult. Ita Seneca Hercule Oegeo:

Sine hoste vincor, quodq; me torquet meos
(O misera virtus) summus Alcide dies.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur
quorundam dogma, qui asserbant, Virtu-
tem nihil aliud esse quā verba & voces.

cuius meminuit etiam Plutarchus Commē.
De superstitione, vbi hoc, quod antē asseri-
pti sēt, citat ex Poeta quopiam: ὁ τλημων
ἀρετῆ, λόγος ἄρα ἦδα, ἢ γὰρ δ' ἄς ἔργον
σε ἠσκούει, αὐτὸς ἴδεν πλεστοποιὸν ἀδελφίαν
καὶ τῆν γονιμον ἀπάσης ἠδονῆς ἀκολα-
σίαν. Idem scriptum reperitur (cur enim
non repetatur, quod sepe vltro offert?) in
Epitome historiae Romanae quae L. Flori
nomine circumfertur: Quanto est, inquit,
efficacior fortuna quā virtus? quā verum
est, quod moriens affluit, Non in re,
sed in verbo tantum esse virtutem? Hac
lib. 4. Caterum ad eorum opinionem, qui
putarunt virtutem nihil aliud esse quam
verba, Horatius videtur alluisse in episto-
lis, cum ait:

--- Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

M I R A est fortunę vis & potentia, quę
vel ipsam virtutē vincit & profrenit sa-
pius, quod Seneca his verbis ostendit: In-
qua raro maximis virtutibus fortuna par-
cit. Idem sentit Q. Curtius lib. 8. cum ait:
Quis neget eximiam quoque gloriam sa-
pius

Quo sensu dicitur à Septimio Florente li-
bro aduersus Valentianum, defultrix vir-
tus; id est, instabilis & motoria: Tantum
quod defultricem & defectricē illam vir-
tutem nō vult. Ita Seneca Hercule Oegeo:

Sine hoste vincor, quodq; me torquet meos
(O misera virtus) summus Alcide dies.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur
quorundam dogma, qui asserbant, Virtu-
tem nihil aliud esse quā verba & voces.

cuius meminuit etiam Plutarchus Commē.
De superstitione, vbi hoc, quod antē asseri-
pti sēt, citat ex Poeta quopiam: ὁ τλημων
ἀρετῆ, λόγος ἄρα ἦδα, ἢ γὰρ δ' ἄς ἔργον
σε ἠσκούει, αὐτὸς ἴδεν πλεστοποιὸν ἀδελφίαν
καὶ τῆν γονιμον ἀπάσης ἠδονῆς ἀκολα-
σίαν. Idem scriptum reperitur (cur enim
non repetatur, quod sepe vltro offert?) in
Epitome historiae Romanae quae L. Flori
nomine circumfertur: Quanto est, inquit,
efficacior fortuna quā virtus? quā verum
est, quod moriens affluit, Non in re,
sed in verbo tantum esse virtutem? Hac
lib. 4. Caterum ad eorum opinionem, qui
putarunt virtutem nihil aliud esse quam
verba, Horatius videtur alluisse in episto-
lis, cum ait:

--- Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

M I R A est fortunę vis & potentia, quę
vel ipsam virtutē vincit & profrenit sa-
pius, quod Seneca his verbis ostendit: In-
qua raro maximis virtutibus fortuna par-
cit. Idem sentit Q. Curtius lib. 8. cum ait:
Quis neget eximiam quoque gloriam sa-
pius

Quo sensu dicitur à Septimio Florente li-
bro aduersus Valentianum, defultrix vir-
tus; id est, instabilis & motoria: Tantum
quod defultricem & defectricē illam vir-
tutem nō vult. Ita Seneca Hercule Oegeo:

Sine hoste vincor, quodq; me torquet meos
(O misera virtus) summus Alcide dies.

Solis prouida verbis.] In hoc sequebatur
quorundam dogma, qui asserbant, Virtu-
tem nihil aliud esse quā verba & voces.

cuius meminuit etiam Plutarchus Commē.
De superstitione, vbi hoc, quod antē asseri-
pti sēt, citat ex Poeta quopiam: ὁ τλημων
ἀρετῆ, λόγος ἄρα ἦδα, ἢ γὰρ δ' ἄς ἔργον
σε ἠσκούει, αὐτὸς ἴδεν πλεστοποιὸν ἀδελφίαν
καὶ τῆν γονιμον ἀπάσης ἠδονῆς ἀκολα-
σίαν. Idem scriptum reperitur (cur enim
non repetatur, quod sepe vltro offert?) in
Epitome historiae Romanae quae L. Flori
nomine circumfertur: Quanto est, inquit,
efficacior fortuna quā virtus? quā verum
est, quod moriens affluit, Non in re,
sed in verbo tantum esse virtutem? Hac
lib. 4. Caterum ad eorum opinionem, qui
putarunt virtutem nihil aliud esse quam
verba, Horatius videtur alluisse in episto-
lis, cum ait:

--- Virtutem verba putas, vt
Lucum ligna.

M I R A est fortunę vis & potentia, quę
vel ipsam virtutē vincit & profrenit sa-
pius, quod Seneca his verbis ostendit: In-
qua raro maximis virtutibus fortuna par-
cit. Idem sentit Q. Curtius lib. 8. cum ait:
Quis neget eximiam quoque gloriam sa-
pius

Virtus de
sultrix.

Virtutem
in verbis
solum esse
quidam
putarunt.

IV.
FORTUNA
VIS.

pius fortunę quam virtutis esse beneficiū ?
Fortuna rebus famam pretiumq; consti-
tuit, & militiæ probrum plerumq; venit in
gloriam. Cumq; ea in omnibus rebus, tum
verò maxime in re militari plurimum po-
test. De fortunę fauicia, perfidia & incons-
tancia pulchrè Virgilius in epigrammate
De Fortuna. Vaga, (ait Plinius) incōstans,
incerta, varia, indignorumq; fauicix: Huc
omnia expensa, huc omnia fertur acce-
pra, & in tota ratione mortalium sola utrā-
que paginam facit. Huc non malè qua-
drant Menandri senarij:

παύσασθε γὰρ ἐχθρὸν οὐδὲν γὰρ πλείον
ἀνδρῶν ἴσους γούε ἴσιν, ἀλλ' ὁ δὲ τύχης. &c.
ἢ πρόνοια δ' ἢ θνητῆ, κακῶς,
καὶ βλῦνατος. πεισθητε, κ' οὐ μέμχε-
σθί με.
ἀπανθ' ὄσα γούμεν, λήγμεν, ἢ πρῶτ-
τομεν,
τύχῃ ἴσιν. ἡμεῖς δ' ἴσμεν ἐπιγεγραμ-
μένοι.

Desinito nitent habere: nam nil amplius
Humana mens est, tota fortuna manet.

Mortalis autem fumus est prudentia

Nugęq; non vos pœnitēbit, creditur.

Quęcumq; sentimus, agimus. vel dicimus,
Fortuna cū det, nos quidē inf. v. pti sumus.

Hinc persuasum veteribus pagani sunt,
virtutem cogi ferre fortunę; quo mero
delirio plures Romani, usq; viii graues la-
borarunt, ac ne id cōtingeret, sibi ipsis po-
tius violentas aculeterit manus, vt ex Sene-
ca, Plinio Secundo, Plutarcho, & alijs vide-
re est. At fuit hæc Brutj, id est, hominis
pagani, nec verè Philosophi, imò verò de-
sperantis, & priscorum tenebrionum opi-
nio, qui quantum in eo erratit, coll gere
est facillimum ex scriptis Platoniorum &
aliorum, quorum fuit iudicium acrius, &
auctoritas maior. Certè nō multum ei po-
test obesse fortuna, qui sibi firmus in vir-
tute quām in fortuna præsidium colloca-
uit. Virtus enim omnia, quę in hominem
cadere possunt, subtus se habet, eaq; despi-
ciens casus contemnit humanos, culpaque
omni carens, præter seipsam nihil cętet ad
se pertinere, vt rectè docet Cicero Tuscul.
5. & Lactant. lib. 3. De falsa sapientia, cap.
28. Neq; verò censendus est fortis, & ma-
gno præditus animo, qui vt aliquod dam-
num, aut alioqui asperam vitę calamitatē
effugiat, vitę sibi vsuram admittit: quod in
Cleomene Plutarcho exagitat. Cū e-

ntm post miseram acceptam cladē in bel-
lo contra Antigonom, Cleomenes rebus
omnibus desperatis admoneretur à Thery-
clone. vt se interficeret: Generosum verò
putas esse, inquit, magniq; animi facinus,
sibi vitam adimere: quo vno nihil facilius
aut promptum magis esse potest? Id verò
ignauj hominis & inconsulti maximū ar-
gumentum est. Quis enim cum, qui simi-
le quidpiam in se receperit, non à sua ip-
sius ignauia victum esse confitebitur? Mi-
nimè est oppetēda mors, vt honestas actio-
nes detrectemus, imò diligēter prouiden-
dum, vt ipsa mors in se generosi quidpiam
& honesti habeat: quia cū probro non mi-
nimo coniunctum sit, aut viuere aut mori
sui caussa velle. Quod si aliquando cogi-
tandum esse videatur (quod nunquam ta-
men permissum fuit infucito Christiano)
id fortasse permittitur, cū nulla spes su-
perfit amplius defendendę patrię. Rectè
ille quidem, sed verius Poeta:

Rebus in incertis facile est contemnere vitā:

Fortius ille facit, qui miser esse potest.

Huc Martialis in primo ad Decianum
quendam:

Nolo virum faci' redimit qui sanguine
famam:

Hunc volo, laudari qui sine morte potest.
Idem sic lepidè perstrinxit Fannium:

Hosies cūm fugeret, se Fannius ipse peremir;

Dic mihi, non furor est, ne mori, ne mori?

Locus apud Gratianum est elegans 25. q.

5. ex scriptis Augustini in Ionam: Non est

nostrum, ait, mortem arripere, sed illam ab

alijs libenter accipere: vnde in persecutio-

nibus mihi non licet propria perire manu,

absq; eo vbi castitas percullatur, sed percus-

sus colla submittere. Idem Augustinus

contra Petilianum: Non veneramus nomi-

ne Martyrum eos, qui collum ligauerunt.

Huc videntur atinere hi mimi veteres;

Hec, quām est timendus, qui mori tutum

putat.

Crimen relinquit vitę, qui mortem appetit.

Mori est necesse, sed non quoties volueris.

Alterum lædere ius prohibet, sic neq; se-

ipsum permittitur. Ita D. Augustin. Inno-

centia vera est, quę nec sibi, nec alteri noc-

et, quoniam qui diligit iniquitatem, odit

animam suam: & nemo non prius in se,

quām in alterum peccat. Bene D. Paulus

ad Ephel. 6. Carnem suam nemo inquam

odio habuit. Referre possis huc quod Sene-

Kk 2 ac

Cleome-
nis verba
grauissi-
ma.

Nemini
licet sibi
vitam e-
ripere.

Veterum
delirium.

Virtutis
vis.

Fortis nō
est, qui se
nocet.

Iurisconsulti mortem spontaneam prohibent.

Solonis sapiens factum.

ca consolatione ad Polybium, cap. 3. Et quamvis video mortis spontaneae consiliū probari apud Plinium Secundum lib. 1. epil. 2. tamen ab eo viri sapientes semper abhorruerūt, adeoq; Romani iuris auctores. Scilicet alteri non parceret, qui sibi ipsi non pepercit. l. 3. §. sic autem, in fin ff. de bon. eor. qui ante sentent. Sic enim Martianus. Qui sibi non pepercit, multo minus alij parceret. l. omne delictum, §. qui vulneravit, ff. de re milit. l. cum autem, §. cum excipitur, ff. de aedilic. edict. Malus feruus creditus est, qui aliquid faciat, quod magis se rebus humanis extrahat, puta si laqueū tortis, si pro medicamento venenum bibit, praecipuē se ex alto misit, aliudvē quid fecit, quo facto sperarit mortem praeventurum, tanquam nihil non in alium ausurus qui hęc aduersus se ausus esset. Quintimō apud Athenienses mortis fuit, si quis mortem sibi admouisset, manum, quae hoc peregr. abscindere, ac seiunctim a corpore nudo cōe gere. Vesania vetus de se ipsis tam prauē ac nequiter iudicatum nusquam plus habere debuit, quam sapientum iudicium. Ex multis profero vnum inculpatum. Solon cū Athenas Pisistratus occupasset, videretque conatum suum omnem frustra esse pro libertate, arma & scutum ante fores curiae ponens: o patria, inquit, tibi & dictis & factis optulatus sum, atque ita domum abiit, in posterum quieturas. Mihi meritō videtur graue illud Velleij Paterculi lib. 1. vbi de Caesare: Ineluctabilis fortuna vis, cuius fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. Ictēque: Qui ppe ita res habet, vt plerumque qui fortunam mutaturus est Deus, consilia corrumpat, efficiatq; quod est miserimum, vt quod accidit, etiam meritō accidisse videatur. Hęc Paterculus. Idem iudicium M. Tullij in Ligariana defensione: Mihi quidem, ait, si proprium & verū nomen nostri mali quaeritur, fatalis quaedam calamitas incidisse videtur, & improvidas hominū mentes occupasse, vt nemo mirari debeat humana consilia diuina necessitate esse superata. Loquitur de victis Pompeianis, victore Caesare. Caesar in 7. de bello Gallico: Animi est ista mollities, inquit, nō virtus, inopiam paulisper ferre non posse, qui se morti vltro offerant, facilius reputantur, quam qui dolorem patienter ferant. Idem penē Curtius lib. 5. de Alexan-

dri gestis: Fortium virorū magis est mortem contemnere, quam odisse vitam: saepe radio laboris ad vilitatem sui compellantur ignaui. At in primis audiēda vox Herodiani 6. γρη δ' ἀνδρας γενναίους τε καὶ οὐ φρονας οὐχ ἔσθαι μὲν ὑπάρχειν τὰ βέλτιστα, φέρειν τε τὰ προσήκοντα: Viros generosos atq; sapientes decet optima quidem optare, sed ferre quacunq; incidant. Laudata non temerē sapientibus & cōsultis hominibus M. Tullij sentētia, qui cū videret fractas omnino & extra spem positas esse Pompeianorum copias, cum Caesare & Crasso sentire maluit, quam iis, quos vincere se minimē posse sperabat obistere, aut etiā verbis molestus esse. Nam neq; pugnadum sibi arbitrabatur esse tutum aut facile contra tantas opes, neque permanendum in eadem sentētia, conuersis rebus, ac bonorum voluntariis immutatis, sed temporibus assentiendum. Nunquam enim, vt ait ille, praestantibus in gubernanda Repub. viris laudata est in vna sentētia perpetua permanētia: sed vt in nauigando tempestati obsequi, artis est, etiā si portum tenere nequeas: cū verō id possis, mutata velificatione asequi, stultum est eum tenere cum periculo cursum, quē coeperis, potius quam eo commutato, quo velis tādē peruenire: sic in administranda Repub. prudentibus viris propositum debet esse OTIVM CVM DIGNITATE: & non idem semper dicere: sed idem semper spectare. Quae laus Catonis fuit, qui cū esset eo ingenio, iisque moribus, vt seipsum mutare, & (vt Sallustij verbo vtar) naturam versare minimē posset, non modō suae Reipub. nihil profuit, sed etiam valde obfuit? Eum quidem hominem cordatum, & fortem, & temperatum facile patior fuisse, ar non tam prouidum, neque tam circumspectum video in iis, quibus erat in primis ea aetate, eoq; tempore prouidendum. Vtq; Solis cursus non recto per caelum neatu fertur, sed obliquo, leni, atq; moderato, tamē orbis inuerti machinam equabili temperie calefacit: ita Principes & magistratus sese populi nonnunquam studiis, vt ita dicam, obliquis accommodare debent, vt melius se iis consultum, quos regi par est non summo iure, sed aequitatis vario eoq; mutabili praescripro. In quo Cicero, quamquam in ceteris vitae partibus oculatus, infelicitate lapsus

Ciceronis dissimulatio post civile bellū Pompeianum lapsa datur.

Catonis pertinax animus improbitur.

*In felix
contentio
M. Tullij
in Anto-
nium.*

lapsus est ea, quam in M. Antonium insti-
tuit misera contentione. Nam quamquam
non inuitus fatear, illius causæ, quam
libertate suscipiebat, optimam conditio-
nem fuisse, non possum tamē quin vna cū
Poetā dicam;

Hec nihil inuitis fas quemquam credere

Diuis?

Putabat enim se Antonium tam facile, &
eo iure, posse de medio tollere, aut cettē in
ordinem cogere, vt quondam Catilinam,
Verrem, & alios facinorosos. Non videbat,
inquam, se versari in Romulidum sæcē, &
cūm alia vrb̄ esset, aliam esse vitam debe-
re, vt non mirum videri debeat, si ei factō
iniquistimo pereūdum fuerit. Sed iam fati-
tis: ad alia nobis properādum. In eam Bruti
mortem spontaneam disputat Seneca.

De beneficijs 2. c. 20. & vndecimo Episto-
larum ad Luciliū, 83. epist. Porro in eos,
qui sibi ipsis violētas manus afferunt, lon-
gē plura peti possunt ex referatissimo tum
sapientum, tum Historiæ scriptorum pen-
nū. Sed prætermisiss alijs ferē omnibus
succurrit nobilis apud Hegeſippum dispu-
tatio, quo loco Iudæi obſidione pressi à Ti-
to Vespasiano, extra omnem spem cōiecti
mucrones iam iam in se parant, aliosq; ad
simile adhortantur tacinus. A qua senten-
tia eos conatur reuocare Iosephus, multis
ijsq; validis rationibus. Quis enim, ait, ani-
mam suam nolit ex ipso mortis corpore, si
liceat, exsolui? At soluere non licet, nisi
ei, qui ligauerit. Iuncta est anima corpori,
naturæ quodam quasi vinculo. Quis natu-
ræ auctor, nisi præpotēs Deus? Equis hoc
animæ & corporis contuberniū à Deo in-
formatū intercidere aut dissociare audeat?

Si quis seruus manibus suis imposita vincu-
la, ita volente & iubente domino, non ex-
spectato eius arbitrio detraherit, is damna-
bitur, vt qui dominum iniuria certē graui
affecerit. Nos verō Dei possessio sumus,
ipsiq; seruitium debemus: itaq; vt serui, ex-
spectemus imperia: vt vincti, nos in vincu-
lis contineamus: vt fideles, depositum fide
omni & religione asseruamus. Non est re-
cusandum vitæ istius munus, quod à Deo
nobis est permixtum ac concessum, nec re-
fugiendum istud profectū cœlestē ac diui-
num naturæ donum. Species est contume-
liæ, si quis aspernetur ac rejiciat, quod ab
homine vel offeritur, vel dono datur: quan-
ta cura seruare debemus, quod à Deo gra-

tis accipimus? Eius enim munere ac dono
viviūmus & spiramus: ipsius ergo debet esse
vt simus, quamdiu volet: siquidem vtrum-
que ad ingratum hominem pertinet, & ci-
tius vita cedere quam volet, & diutius vel-
le vitam producere, quam volet, qui vitæ
auctor est. Optarunt permulti viri pij ex
hoc corpore quasi è quodam carcere &
vinculis excedere: nullus tamen ex ijs vin-
quam fuit, qui sibi necem inferret. Quod
si quid est in morte lucri, furti est instar
præcipere, quod expectatur. Si viuere bo-
nū est, sacrilegiū est vitā amittere antequā
repositur. Si gloriosum est in bello, mul-
tō gloriosius est pro patria mortem oppete-
re. Malo hostiū larocinio perire, quā
meo: latrocinium meū est, si mihi manus
intulero violentas; si hostes, beneficium erit:
vtq; hanc mihi necem facilius persua-
deatis, ministras vestras manus pollicemini.
Sed neq; meo ipsius, neq; vestro scelere
perire volo. Nonnulli ex vobis asserunt,
suave esse pro libertate viuere. Timidus
est, & qui mori detrectat cū oportet, &
qui mori cupit, cū non oporteat. Nam
quis nescit esse muliebne, ne moriæ mori
velle? Constat enim aliquando vsuvenisse,
vt percussæ metu mulieres, cū sibi al-
quod imminere periculum presentiserēt,
sele de edito loco dedisse præcipites. Reue-
ra qui sunt animi angusti & pusilli, quid-
quid timendum putant, horrent, ipsūq;
mortis metum perferre non possunt. At
vir fortis, qui non metuit ea, quæ instant,
quæq; futura sunt cogitat, non trepidat.
Quid causæ est cur damnetur, qui seipsum
interfecerit? quia nihil est adeo alienum à
naturæ legibus. Nullum est ex animalibus
brutis, quod non consentiat inter sese
mutua quadam cōcordia. Naturæ lex om-
nibus insita, vitam tutari, à sui abhorre-
re interitu. Informem leti laqueum homines
inuenerunt: feræ, quanquam immites, ne-
sciunt. Quod si quis dicat, ferarum mor-
sus pro armis esse, dentesque vt gladios &
sicas videri: quis, inquam, aliquando vidit
belluam vel adeo ferocem, quæ membrum
sibi secuerit, seq; vel muneribus priuarit?
Nobis quid amicus vita, quid tam inimi-
cum quàm mors? Deniq; qui vitam alte-
rius ope consiliore tutatus erit, defensor
est: qui vitā alteri tollere conatur, insidia-
tor est. Si ergo necem tam miseram, tamq;
ab omni, non dicam humanitate, sed vni-

K k 3 verſi

*Iocus He-
geſippi,
lib. 3. cap.
17.*

*Ioseph no-
bilis ad-
hortatio
ad Iu-
dæos, ne
sibi ipsis
manus in-
ferant.*

uersi natura alienam, censemus execrabilem, quid causæ est, cur ipsi nobis inferte volumus? Iute insectaremur eum gubernatorem, qui commissam sibi nauem faxis illideret, vel eâ quoquo modo ad naufragium faciendum perforaret: nos à Deo nobis commissâ nostrî corporis gubernationem ferro excindemus, & volûrario naufragio addicemus? Sed obiicitur mihi cita mors cum peruenero in hostium manus; hoc si ita est futurum, quid faciam lucri, si quod ab hoste metuo, hoc mihi ipse inferam? fieri enim potest, ut dæseuiat hostilis ira. Id non aliter se habet ac si quis gubernator metu tempestatis, quam præuiderit, nauem fluctibus obruendam curet. An verò quod supplicia grauiora sit exacturus hostis, ideo putatis anteuertendum? an quia fortis & intrepidi animi cæteris argumentum, mortem sibi consciscere? Sed ita se gerere imbecillitatis potius habendum est iustugium, non trophæum virtutis. Sit igitur apud nos constitutum, id neq; esse fortitudinis, nec habere aliquod momentum utilitatis. Quid enim adiungam violati depositi religionem? Deus thesaurum dedit optimum, inclusum illud quidem in hoc fictili vase, idq; custodiendum dedit, pro arbitrio, tempestiue repetiturus. Nunquid in utroq; crimen, vel abijcere depositum non reposcanti, qui dederit, vel negare reposcenti? Pœna infamiae est, si quis homini depositum non reddiderit: quanto magis violare Dei depositum? Anima in corpore depositum est, quam ut inutilem nobis remittimus, atq; domo pellimus, corpusq; ipsum sui gratia spoliamus atq; in terram resoluimus. Cur hinc exeundi præceptum non expectamus? Miles non discedit à castris, nisi accepta tessera: seruis imperio domini retinetur: sin aliter fecerint, alter desertor, alter fugitiuus est. Qui seruis herum fugerit, pœnæ est obnoxius, quâquam improbum fugerit. Nos cum optimum omnium fugiemus possumus non astringi impietatis flagitio? Hæc ille longè præclare & eruditè, vt nihil apud Platonem vel sapientes alios eruditius. Vide Lactã. lib. 3. c. 18. & 23. initio. Plato in Phædone animam in duas partes diuidit, vnâ elegantî comparatione, feroci, effræni, & indomito equo assimilat: alteram equi mansueti, docilis, ac freno assueti, seioris moderamen facillè serennis, nec non ad arbitrium eius

compositi, imaginem præferre docet: Vt hæc ratione se duci ac regi patiat, cui facile obtemperat; atq; idcirco fortiter & constanter calamitates omnes ac fluctus aduersos despiciat. Ex hoc fonte, vt opinor, Ethnici Philosophi vanam illam opinionem deduxerunt, & umbratilem illam constantiam hauserunt, qua ad studium imaginariæ cuiusdam virtutis sese impellebãt, falsò opinati, sibi suæq; posterati hoc modo famâ ac gloriâ sempiternâ partum iri. Sed qui Christiana Philosophia imbuti sũt, nullo negotio deprehendunt, quicquid de sua cõstantia sapiẽtes illi garriũt, ne latum quidem vnguem à vitijs discrepare. Siquidem constantia aut fortitudo illorum meta pertinacia est, stuporque scepticus, magnanimitas superbia, sapientia stultitia. Verum vt ad metam properemus, sapiunt, qui fortune voces ferre constanti possunt animo, non qui rebus desperatis consilia querũt animam euocandi, & vitæ nobis vsuram permissam antevertendi. Neq; enim tam arduus & asper est cilius; qui ad virtutis arcem ducit, vt ab ascẽsu deterreat difficultatis opinione. Fingitur angustus & præceps, perplexis ambagibus, & spinis obstitus, vbi nusquam tutum figere pedem & moliri sursum. Herculeus labor fabulæ huic initium fecit, què maximo sudore primùm aperuisse semitam hanc consensu affirmant. Ego verò ignauie potius asseribo, què nihil nisi cum fastidio aggreditur, & inter ipsa principia languido spiritu, & desperato successu lapsa deficit: non intèdit robur, nec manus ad mouet operi, succumbit priusquam exploret pòdus, & subeat dorso; aspicit & metatur molem oculis, non viribus: grauiora præsumit, quàm in re sunt, cogitatione differt tentata, nec vult tangere aut experiri, quæ supra conatus suos ac nervos iudicat. In arduis consistit virtus, non eo inficiat: sed facilis accessus volenti, planum iter si animus sit ac votum aggredi ac superare, recta transitur & securè comitante affectu, quo flaccido, pedes & manus ad opus marcent. Amor dux præcar & voluntas, occupabimus verticem panfo vexillo, & ostendemus victoriæ palmam, sublimes aquilas. Dum stamus ad radicem infrâ, suspicimus frustra, & optamus potiri fastigio, asurgamus oportet: non descendunt nobis in occursum illa, quæ natura veruit

Vana Ethnicorũ Philosophia.

Virtutis via nõ est adeo aspera, vt putatur.

Amor & voluntas omnes difficultates superant.

etatis.

eransferri & mutare locum; si apprehēdere volumus, ad moueamur est necesse, traiecto spacio quod distūgit: spe sola nō arripimus aut tactu vori, sterrentes corpore. Nec conatu dūtaxat opus, sed impetu qui ex ardore gliscat, & conantem velut propellat, ne superebat tardium. Non merienda sunt curiosis oculis, quæ à tergo relicta, aut obiecta adhuc à fronte interualla, nec auxiliū supputandum, quid restet laboris & quantum exhaustum. Angusti pectoris est & effeminari ruminare tories molestias iā semel deuoratas, & regredi in memoriam eorum cum morsu doloris, quæ iam concocta penē. Cogitemus in ipsa crepidine montis iam stare nos, & assultu occupare posse caput sacri huius & augusti iugi, vbi Virtuti sua regia & thronus. Quis igitur mihi hic pertinaci clamore obrudat, de la boriosa nescio qua peregrinatione ac diffi cili? de Fortunæ viribus & rota? Sapiens certè non lentè accingit se & euadit, laboris tolerans, imò ne sententiis quidem, quem constantiæ arma contra Fortunæ tela muniunt. Scultorum querelæ audiuntur passim, quibus mentis errore iudicium omne deprauatum; addit vulgus suum calculū, non minus indiscretus censor, nec magis perspicax; vtrinque in speciem æstimatio, neglecta rei veritate, quam non penetrant ingenij hebetudine & caligante intellectu. Rationem hic sequamur oportet, aurea præcepta dictatē. Nec arduum, nec asperum, inquit, est ad virtutem iter, plano aditur ipsaq; natura nos in rectum genitos, si accedere volumus, iuuat: appetitum enim impressit illius ambiendæ, & commorionculas ad amplexādum, etiam in barbara ac siluestri mortalium stirpe; ab hac est conspiratio & copula animorum inter bonos, amoris enim conciliatrix est, & cōglutinat fœdera gentium & societates. Cur igitur

in auijs, æquam Placenicem aliquem solitariū aut pelicanum, illam quæramus? Non habitat quidem in humili nympha hæc, scimus, nec sordido aut despecto aliquo loco; attamen nec in tali vbi inueniri, nequeat aut nolit altius remora, nisi viribus exhaustis, & lōga atq; periculosa profectioe consumptis, aut denique ipsa vita crudeli manu expulsa. Nefas sit hoc somniare, nedum facere: prospectum habet & inuitat ab omni latere, in decliui & patere colle, rosas & lilij vestito. Spinofus solum aditus & pes infimus mōtis, sed paucis saltilibus penetrabilis, vbi floribus cætera rident, & ad placitum cursoris omnia composita. Ingrediamur bonis auspicijs, & si quid obstat inter iniria, proteramus audaci calcaneo. Si merus vulnerū, armari potest ferrata solea, ab incude & malleo patietia. Quid tam pauida nobis esse pectora vt hæc terreā? vel vitæ etiam fastidium inducāt? Vana vanis formidini sunt nimirum, & contemptissima rimentur, quæ tamen nihil in se habent firmum aut forte; interim mouēt: quomodo? vt ymbra infantes, feras rubes pinna porcina vox elephantes, curriculi stridor aut rotarum versata faciēs leones. Imbelles & imbecilles simus, si ad hæc vel pilus se erigat: vir non cedit, in quo sanguis & virilis animus, & ridee hanc laruam personati morionis: imò si quippiam tale adheret, pertinacia omnem difficultatem & impedimentum transcendit. Mens sibi imperet, quæ quodecunq; iubet obrinet. Nō est quod patrocinium nobis quæramus, excusantes infirmitatem virium & fractos neruos, qui nequeant pertingere ad virtutis illum apicem. Animo vitium inest, non corpori, cui nunquam defuit Aduocatus, qui impotentæ prætextu defenderet.

Virtutis
aditus
qualis.

Labes
constantia
omnia
vincunt.

Virtutū
semina
nobis à
natura
indita.

